

Nr 170.

Av herrar **Sterne** och **Waldén**, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående införande av statsmonopol å tillverkning och
import av socker.

Vid fjolårets riksdag tilläto vi oss väcka en motion (A. K. nr 284) i vilken vi påyrkade, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida och på vad sätt statsmonopol å tillverkningen och försäljningen av socker måtte kunna införas.»

Motiveringen för detta yrkande var i korthet följande: att Svenska sockerfabriksaktiebolagets monopolställning ledde till ett allt mera skärpt motsatsförhållande till betodlare och konsumenter, att sockret utgör ett av befolkningens allra viktigaste näringsmedel och att de periodvis återkommande upprivande striderna, då tull- och skattesatser skola avvägas, kunde undvikas.

Motionens motivering slutar med nedanstående allmänna omdöme om den föreslagna statsexpropriationen:

»Vi äro ej blinda för det omfattande arbete, som erfordras för genomförandet av ett sådant förslag, men tro samtidigt, att monopoliseringen av sockret skall ställa sig relativt lättare att genomföra i praktiken än exempelvis monopoliseringen av tobaksindustrien. En god ledning i utredningshänseende föreligger för övrigt redan i den s. k. trustkommitténs betänkande, vilket låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet vid 1913 års riksdag. Den monopolställning, som sockerproduktionen redan har här i landet med sin koncentrerade affärsledning och sin genomförda försäljningsorganisation över hela landet, synes oss ytterligare underlätta övergången till ett statsmonopol. De största svårigheterna ligga väl uti att kunna finna en sådan ekonomisk form för avlösningen,

vilken tillfredsställer alla parter. Vi vilja emellertid i detta hänseende starkt pointera, att det ingalunda synes oss böra ifrågakomma, att staten skall betala även det 'utvattnade' aktiekapitalet i Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Vi vilja vara med om att tillerkänna en rättvist avvägd ersättning för det *verkliga* värdet ävensom ersättning till den personal i industriens tjänst, vilken eventuellt kan ställas utan arbete genom ett statsmonopol, men däremot ej det kapitaliserade tullskydd, som svenska folket förut betalt och vilket sålunda kan anses vara en avbetalning på inlösningssumman.

Vi äro medvetna om, att bakom ett förslag av den räckvidd som det föreliggande borde ligga en betydligt fylligare motivering än vad som här presterats, men då vi stanna vid att begära en förutsättningslös utredning, och den utredning vi som motionärer skulle kunna åstadkomma i huvudsak endast kan upprepa, vad som lätt finnes tillgängligt i allmän statistik och i 1913 års utredning av frågan, nöja vi oss med de ovan anförda allmänna synpunkterna på frågan. De skäl, som vi anført, synas oss emellertid vara av den karaktär, att en snabb utredning, på riksdagens initiativ, skulle av behovet vara i högsta grad påkallad.»

Motionen, som blev förberedande behandlad av andra kammarens tredje tillfälliga utskott, avstyrktes av utskottet, men med en motivering, som i stort sett sammanföll med motionärernas syn på frågan. Utskottet säger bl. a.: »Utskottet finner uppenbart, att sockertillverkningens handhavande och landets förseende med dess oundgängliga behov av socker på sådant sätt, att allmänna samhällsintressen på bästa sätt tillgodoses, äro angelägenheter, som måste vara föremål för statsmakternas synnerliga uppmärksamhet. Allbekanta förhållanden, sådana som sockerindustriens egenskap av såväl tullskyddad som accispliktig näring, dess förtrustning ävensom dess konflikter med den å sin sida starka och välorganiserade makt, som betodlarna i våra södra provinser utgör, ha vid upprepade tillfällen givit anledning till att härav föranledda frågor varit föremål för statsmakternas behandling. Särskilt genom den kännedom, som härigenom vunnits om sockerindustrien berörande förhållanden, ha otvivelaktigt tankar väckts om önskvärdheten av att statsåtgärder skola vidtagas, varigenom såväl upprivande strider beträffande sockerindustriens ställning för framtiden skulle kunna undvikas eller förmildras, som samhälleliga intressen beträffande denna näring även i andra avseenden bättre än hittills skulle kunna tillgodoses. På sina håll har man då i likhet med motionärerna ansett, att den åtgärd, som borde bli föremål för särskild prövning, vore statsmonopolisering av hela sockerindustrien. Utskottet ställer sig därför ingalunda avvisande till ett övervägande rörande de olika vägar, på vilka

det kan säkerställas, att de samhällseliga intressena bliva fullt tillgodosedda vid sockertillverkningens handhavande i vårt land.»

Att utskottet trots dessa premisser kom till det slut det gjorde berodde förnämligast på, att uppdraget till de trustsakkunniga hade vidgats till att kunna verkställa utredning och att framlägga förslag till erforderliga åtgärder gentemot monopolföretag i allmänhet.

Vi kunna som motionärer ej dela denna utskottets mening, ty även om det rent formellt ej vore hinder för de trustsakkunniga att framlägga förslag till statens övertagande av sockerindustrien, så är det väl knappast troligt, att en dylik åtgärd från deras sida kan förväntas inom den närmaste tiden. Men även omfattningen av det nu framlagda spørsmålet torde vara ett hinder för de trustsakkunniga att till sina övriga uppgifter kunna helt ägna sig åt ett snabbare utförande av det här ifrågasatta utredningsarbetet. Lämpligast vore väl därför, att från riksdagen ett bestämt direktiv gäves rörande denna utredning, och att en speciellt sakkunnig kommission finge frågan om hand, med uppdrag att snarast möjligt framlägga förslag i ämnet.

Det är från dessa utgångspunkter vi i år våga upppepa vår anhållan och få därför hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida och på vad sätt statsmonopol å tillverkningen och importen av socker må kunna införas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 26 januari 1918.

Axel Sterne.

O. H. Waldén.